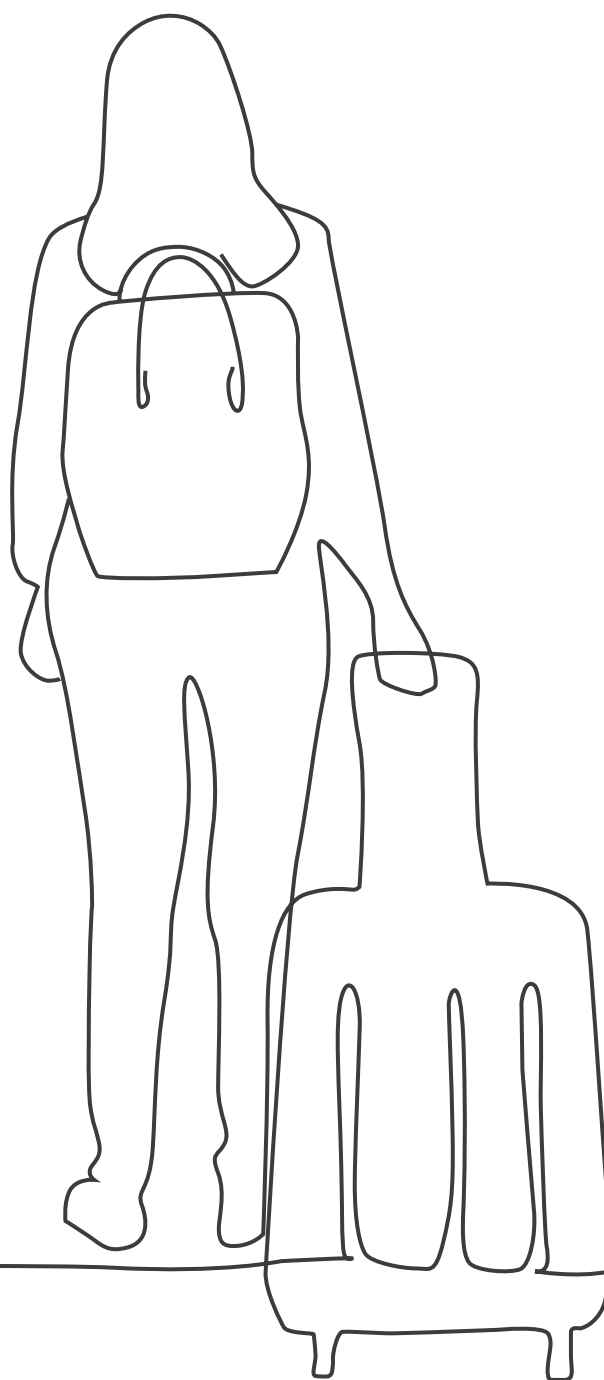

UŽSIENIEČIŲ IŠSIUNTIMO STEBĖSENOS ATASKAITA

2020 – 2021



TURINYS

3	Įvadas
4	Tarptautiniai išsiuntimo standartai
10	Stebint išsiuntimo procedūrą užfiksuoti atvejai
10	Geroji praktika
14	Trūkumai ir kiti išsiuntimo stebėtojų komentarai
16	Išvados ir rekomendacijos



Projektas yra bendrai finansuojamas iš
Prieglobsčio, migracijos ir integracijos
fondo 2014–2020 metų nacionalinės
programos lėšų



PMIF
Prieglobsčio, migracijos
ir integracijos fondas



**DIVERSITY
DEVELOPMENT
GROUP**

Iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo 2014–2020 metų nacionalinės programos finansuojamas projektas „Išsiuntimo operacijų stebėseną“, projekto nr. PMIF-3.1.4-K-02-001.

IVADAS

Išsiuntimo procedūrų stebėtojai vykdo trečiųjų šalių (ne ES valstybių narių) piliečių arba asmenų be pilietybės, kurie yra Lietuvos Respublikoje (toliau – LR) ir neatitinka arba nebeatitinka atvykimo ir (arba) buvimo LR sąlygų bei yra išsiunčiami iš LR, išsiuntimo stebėseną.

Išsiuntimo operacijų stebėtojų paskirtis yra pateikti nepriklausomą vertinimą, ar institucija, vykdydama sprendimą išsiųsti užsienietį arba sprendimą dėl kitos valstybės priimto sprendimo, ar galima išsiųsti užsienietį, laikosi reikalavimų, kurie įtvirtinti 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvoje 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių gražinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse (toliau – Gražinimo direktyvoje), 2005 m. gegužės 4 d. Europos Tarybos Ministrų kabineto Dvidešimtyje gairių dėl priverstinio gražinimo (CM(2005)40), Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (CPT) standartuose, taip pat kitų tarptautinių ir nacionalinių teisės aktų reikalavimų ir rekomendacijų kalbant apie užsieniečių išsiuntimą, ir ar užtikrinamos išsiunčiamų užsieniečių pagrindinės žmogaus teisės ir orumas per visą išsiuntimo procedūrą. Nepriklausomi stebėtojai nesikiša į išsiuntimo procedūrą, tačiau jai pasibaigus gali išsakyti pareigūnams pastabas ir rekomendacijas.

Išsiuntimo procedūros stebėtojai stebi, vertina ir analizuoja duomenis apie faktinę išsiuntimo procedūrą, kuri apima užsieniečio išvykimą iš sulaikymo arba kitos užsieniečio buvimo vietos, jei jis nėra sulaikytas, vykimą iki pasienio kontrolės punkto ir užsieniečio perdavimą užsienio valstybės pasienio pareigūnams arba vykimą iki Tarptautinio Vilniaus oro uosto, arba vykimą iki

užsienio valstybės, į kurią jis išsiunčiamas, oro uosto ir užsieniečio perdavimą tos valstybės kompetentingiems pareigūnams. Stebint išsiuntimo operacijas vertinami tokie gražinimo ir išsiuntimo procedūros aspektai: sulaikymas iki išsiunčiant, išsiunčiamo asmens informavimas, bendradarbiavimas su išsiunčiamu asmeniu, asmens sveikatos būklės įvertinimas, laisvę ribojančių priemonių taikymas, aprūpinimas geriamuoju vandeniu ir maistu, išsiunčiamo asmens bagažas, kelionpinigiai, lydintys pareigūnai, pašalinių dėmesio atkreipimas į išsiunčiamą asmenį, savanoriško grįžimo skatinimas.

Šioje ataskaitoje bus apibendrintos įžvalgos ir rekomendacijos remiantis 2020 m. spalį–2021 m. vasarį vykdytomis 9 išsiuntimo operacijų stebėsenomis, kurių metų iš LR į kilmės šalį buvo išsiųsta 11 užsieniečių. Daugiausia užsieniečių buvo išsiųsta į Indiją (4) ir Ukrainą (2), o po vieną užsienio pilietį buvo išsiųsta į Azerbaidžaną, Moldovą, Nigeriją, Uzbekistano Respubliką ir Turkiją. Pirmojoje ataskaitos dalyje bus aptariama geroji išsiuntimo procedūrų vykdymo praktika, antrojoje – neigiami aspektai ir (arba) trūkumai, kuriuos užfiksavo nepriklausomas išsiuntimo stebėtojas. Pabaigoje pateikiamos bendros šios ataskaitos autorių ir nepriklausomų stebėtojų suformuluotos išvados ir rekomendacijos. Išsiunčiant fiksuotos aplinkybės neatspindi visų išsiuntimo operacijų, tačiau suteikia įžvalgų apie tai, kaip būtų galima išvengti trūkumų ir ką patobulinti siekiant per operacijas laikytis žmogaus teisių principų.

TARPTAUTINIAI IŠSIUNTIMO STANDARTAI

Šioje ataskaitos dalyje pristatomi tarptautiniai standartai, kuriais remiantis turėtų būti vykdoma išsiuntimo procedūrų stebėseną.

SULAIKYMAS IKI IŠSIUNČIANT

Kaip nurodoma Gražinimo direktyvoje, „15 straipsnis: Sulaikymas 1. Valstybės narės gali sulaikyti trečiosios šalies pilietį, kuriam taikoma gražinimo tvarka, tik tam, kad parengtų gražinimą ir (arba) įvykdytų išsiuntimo procesą (nebent konkrečiu atveju gali būti veiksmingai taikomos kitos pakankamos, tačiau švelnesnės priverstinės priemonės), visų pirma, kai: a) esama pasislėpimo pavojaus arba b) atitinkamas trečiosios šalies pilietis vengia pasirengimo gražinimui ar išsiuntimui proceso, arba jiems trukdo. Sulaikymas turi trukti kuo trumpiau ir būti taikomas tik tol, kol tinkamai vykdomas pasiruošimas išsiuntimui. <...> 5. Sulaikymas trunka tol, kol tenkinamos 1 dalyje nustatytos sąlygos ir jis yra būtinas siekiant užtikrinti sėkmingą išsiuntimą. Kiekviena valstybė narė nustato sulaikymo laikotarpio ribą, kuri negali viršyti šešių mėnesių.“

LR Užsieniečių teisinės padėties įstatymo nuostatos leidžia sulaikyti užsieniečių, kuris neteisėtai atvyko į LR arba neteisėtai joje yra, arba kai siekiama užsieniečių, kuris neįleidžiamas į LR, grąžinti į valstybę, iš kurios jis atvyko¹. Šiame įstatyme taip pat yra įtvirtintos alternatyviosios sulaikymo priemonės, pvz., įpareigojimas nustatyti laiku periodiškai atvykti į atitinkamą teritorinę policijos įstaigą, įpareigojimas ryšio priemonėmis nustatyti laiku pranešti atitinkamai teritorinės policijos įstaigai apie savo buvimą vietą ir kt.². Šios alternatyviosios sulaikymo priemonės gali būti pritaikytos tik tiems užsieniečiams, kurie turi gyvenamąją vietą Lietuvoje. O apgyvendinti Užsieniečių registracijos centre (toliau - URC) netaikant judėjimo laisvės apribojimų galima tik prieglobsčio prašytojus, bet ne kitokį teisinį statusą turinčius užsieniečius³.

Vadovaujantis Užsieniečių teisinės padėties įstatymo 113 str. 2 d., užsieniečiai gali būti sulaikyti tik tada, kai sulaikymas yra būtinas sprendimui dėl gražinimo ar išsiuntimo vykdyti, pvz., jeigu užsieniečiai gali pasislėpti vengdamas išsiuntimo⁴.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar taikomos Užsieniečių teisinės padėties įstatymo nuostatos ir nesulaiko tų užsieniečių, kurie buvo pateikę prašymą suteikti prieglobstį Lietuvoje, nors dėl jų ir yra priimtas galutinis neigiamas sprendimas; ar sulaikomi užsieniečiai pasinaudojo Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro (toliau – TMO) siūloma savanoriško grįžimo pagalba; ar užsieniečiai sulaikomi juos grąžinus į Lietuvą pagal Dublino reglamentą.

¹ LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, 2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2206, 113 str. 1 d. 2–3 p.

² LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, 2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2206, 115 str. 2 d. 1–5 p.

³ LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, 2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2206, 115 str. 2 d. 5 p.; 115 str. 5 d.

⁴ LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, 2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2206, 113 str. 2 d.

IŠSIUNČIAMO ASMENS INFORMAVIMAS

Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (CPT) standartai: „V. Užsieniečiai, kuriems laisvė atimta pagal užsieniečių teisinę padėtį reglamentuojančius įstatymus:

30. Sulaikyti imigrantai, taip pat kaip ir kitų kategorijų asmenys, kuriems atimta laisvė, turėtų nuo pat sulaikymo pradžios turėti teisę informuoti pasirinktą asmenį apie savo padėtį ir kreiptis į advokatą bei gydytoją. Be to, jie turėtų būti nedelsiant ir jiems suprantama kalba informuoti apie savo teises ir taikomas procedūras. <...> sulaikytiems imigrantams turėtų būti sistemingai pateikiamas dokumentas, kuriame būtų išaiškinama jiems taikoma procedūra ir išdėstomos jų teisės. Šis dokumentas turėtų būti paruoštas tokiomis kalbomis, kuriomis dažniausiai kalba tokie asmenys, ir, jei reikia, turėtų būti suteikiamos vertėjo paslaugos. <...>

41. Prieš sulaikytų imigrantų išsiuntimo operaciją būtina imtis priemonių, kurios padėtų atitinkamiems asmenims organizuoti savo sugrįžimą, ypač dėl šeiminių, darbo ir psichologinių problemų. Svarbu, kad sulaikyti imigrantai būtų iš anksto informuojami apie išsiuntimą ir galėtų psichologiškai susitaikyti su tuo, turėtų galimybę informuoti turinčius apie tai žinoti žmones ir susirinkti asmeninius daiktus. <...>“

CPT standartuose reikalaujama iš anksto informuoti sulaikytus užsieniečius apie išsiuntimą, kad jie galėtų psichologiškai susitaikyti su šiuo faktu⁵.

LR vidaus reikalų ministro 2012 m. gegužės 15 d. įsakymu Nr. 1V-382 patvirtintas Sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per LR teritoriją priėmimo ir jų vykdymo tvarkos aprašas (toliau – Išsiuntimo ir grąžinimo tvarkos aprašas) įpareigoja valstybės institucijų pareigūnus nedelsiant supažindinti užsienietį jam suprantama kalba su priimtu sprendimu dėl jo įpareigojimo išvykti, grąžinimo, išsiuntimo ar kitos valstybės sprendimo vykdymo⁶.

CPT standartai taip pat numato, kad sulaikyti užsieniečiai turi būti nedelsiant ir jiems suprantama kalba informuoti apie savo teises ir taikomas procedūras, prireikus turi būti suteikiamos vertėjo paslaugos. CPT standartuose numatyta, kad užsieniečiai turi būti supažindinti su savo teisėmis ir jiems taikomomis procedūromis, užsieniečiams turi būti padedama organizuoti savo sugrįžimą⁷.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar užsienietis informuotas apie išsiuntimą pakankamai anksti, kad spėtų tam pasirengti psichologiškai, susiruošti daiktus, susisiekti su kilmės valstybėje esančiais giminaičiais ir pan.; ar užsienietis buvo informuotas apie išsiuntimą gimtąja arba jam gerai suprantama kalba; ar užsienietis buvo tinkamai informuotas apie visas svarbias išsiuntimo detales – kiek laiko užtruks išsiuntimo procedūra, ar per kelionę bus maitinimas, koks kelionės maršrutas.

⁵ Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką, žeminantį elgesį ir baudimą (CPT).

⁶ Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-429 „Dėl sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, 2012 m. gegužės 15 d. Nr. 1V-382, 31.2 ir 56.1 p.

⁷ Europos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką, žeminantį elgesį ir baudimą (CPT).

2.3 PAŽEIDŽIAMŲ ŽMONIŲ, ŠEIMOS IR VAIKŲ APSAUGA

Tarptautinės migracijos organizacijos 2005 m. gražinimo valdymo ES valstybėse narėse ir Rumunijoje gerosios praktikos studija: „3.4. Institucinė struktūra <...> Valstybėms rekomenduojama imtis ypatingų priemonių gražinant pažeidžiamus asmenis.“

Europos Tarybos Ministrų Komiteto Dvidešimtyje gairių vykdant priverstinį išsiuntimą: „Gairė Nr. 11. Vaikai ir šeimos 1. Vaikai sulaikomi tik kraštutiniais atvejais ir tik trumpiausiam įmanomam laikotarpiui. 2. Šeimoms, sulaikytoms iki išsiuntimo, turėtų būti skirtos atskiros patalpos, užtikrinančios pakankamą privatumą. <...>.“

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar pažeidžiamas užsienietis buvo sulaikytas; ar specialiųjų poreikių turintis (pvz., psichinę negalią) užsienietis yra lydimas socialinio darbuotojo ir, esant poreikiui, psichikos sveikatos eksperto; ar sulaikytai šeimai buvo skirtos atskiros ir privatumą užtikrinančios patalpos; ar išsiunčiant šeimas su vaikais laikomasi šeimos vienybės ir vaiko interesų prioriteto principų.

2.4 BENDRADARBIAVIMAS SU IŠSIUNČIAMU UŽSIENIEČIU

Europos Tarybos Ministrų Komiteto Dvidešimtyje gairių vykdant priverstinį išsiuntimą: „Gairė Nr. 15. Bendradarbiavimas su išsiunčiamais asmenimis 1. Siekdamas apriboti prievartos priemonių taikymą, valstybės institucijos turėtų stengtis visose išsiuntimo procedūros stadijose bendradarbiauti su išsiunčiamu asmeniu, kad jis laikytųsi pareigos išvykti iš šalies.“

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar kelionės būdas ir maršrutas su užsieniečiu derinamas iš anksto; ar pareigūnai padėjo užsieniečiui pasirengti kelionei; ar pasirūpinta, kad užsienietis galėtų išsikeisti pinigų kelionei namo; ar atmosfera keliaujant iki užsieniečio išvykimo vietos (valstybės sienos ar oro uosto) yra draugiška; ar bandant užtikrinti užsieniečio bendradarbiavimą buvo gąsdinama ar naudojama kitokio pobūdžio psichologinė prievarta.

2.5 GALIMYBĖ SUSISIEKTI SU ARTIMAISIAIS KILMĖS VALSTYBĖJE

Lietuvos teisės aktai ir tarptautiniai dokumentai tiesiogiai nenumato išsiunčiamo asmens teisės susisiekti su artimaisiais kilmės valstybėje. Tačiau kitų valstybių geroji praktika (pvz., Danijos pabėgėlių tarybos ir Danijos nacionalinės policijos parengta užsieniečių išsiuntimo gerosios praktikos apžvalga) rekomenduoja sudaryti galimybę išsiunčiamiems užsieniečiams susisiekti su artimaisiais, kad šie galėtų juos pasitikti atvykus į kilmės valstybę⁸.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar užsieniečiai buvo informuoti apie galimybę susisiekti su artimaisiais; ar užsieniečiui buvo suteikta galimybė susisiekti su artimaisiais telefonu ar kitu būdu prieš išsiuntimą.

⁸ Danish Refugee Council and Danish National Police, Lessons Learned and Best Practices: Preparation and Implementation of Return Operations in Denmark and EU Member States.

2.6 SVEIKATOS BŪKLĖS ĮVERTINIMAS

Užsieniečių teisinės padėties įstatyme numatyta, kad sprendimo dėl užsieniečio išsiuntimo iš LR vykdymas sustabdomas, jeigu užsieniečiui reikia suteikti būtinąją medicinos pagalbą, o tos pagalbos suteikimo reikalingumą patvirtina sveikatos priežiūros įstaigos gydytojų konsultacinė komisija⁹. Europos Tarybos Ministrų Komiteto gairėse taip pat nurodyta, kad negali būti išsiunčiami asmenys, kurių sveikatos būklė neleidžia keliauti¹⁰.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar užsienietis nebuvo išsiųstas prieš tai URC medicinos punkte neatlikus apžiūros; ar užsienietis nebuvo išsiųstas nustačius, kad sveikatos būklė netinkama kelionei; ar užsieniečiui suteikta tinkama medicininė pagalba.

2.7 LAISVĘ RIBOJANČIOS PRIEMONĖS

LR valstybės sienos apsaugos tarnybos įstatymas numato pareigūnų teisę vykdant tarnybines pareigas panaudoti specialiąsias priemones (lazdas, antrankius, surišimo priemonės, kovos imtynių veiksmus ir kt.) tais atvejais, kai jiems pavestų tarnybinių pareigų negalima įvykdyti nekeliant grėsmės savo pačių arba kitų asmenų gyvybei, atsižvelgiant į teisės pažeidimo pobūdį, pažeidėjo asmenybę, konkrečią situaciją¹¹. Europos Tarybos Ministrų Komiteto gairėse nurodyta, kad vienintelės priimtinos laisvę ribojančios priemonės yra tos, kuriomis proporcingai atsakoma į išsiunčiamo asmens priešinimąsi, siekiant suvaldyti tokį asmenį¹².

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar užsienietis iš URC iki automobilio vedamas surakintomis rankomis arba naudojamos kitos laisvę ribojančios priemonės; ar išsiunčiamas užsienietis patyrė smurtą.

APRŪPINIMAS GERIAMOJU VANDENIU IR MAISTU

URC tvarkoje „Dėl išsiunčiamų ar grąžinamų užsieniečių aprūpinimo geriamuoju vandeniu ir sauso maisto daviniais išsiuntimo ar grąžinimo iš Lietuvos Respublikos metu“ (toliau – URC išsiunčiamų užsieniečių aprūpinimo maistu tvarka) nustatyta, kad kiekvienas užsienietis, kurio išsiuntimas ar grąžinimas trunka ilgiau nei 4 valandas, turi teisę išsiuntimo ar grąžinimo metu gauti geriamojo vandens (0,5 l) ir sauso maisto davinį. Atsižvelgiant į užsieniečio specialiuosius poreikius, jam gali būti skirta dar 0,5 l vandens¹³.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar užsieniečiui buvo skirtas maisto davinys; ar išsiunčiamas užsienietis gavo geriamojo vandens.

⁹ LR įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, 2004 m. balandžio 29 d. Nr. IX-2206, 128 str. 2 d. 3 p.

¹⁰ Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo, gairė nr. 16, 1 p.

¹¹ Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos įstatymas, 2000 m. spalio 10 d. Nr. VIII-1996 (aktuali redakcija 2007 m. sausio 12 d. Nr. X-1017), 22 str. 1–2 d., 23 str. 2 d.

¹² Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo, gairė nr. 19, 1 p.

¹³ Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Užsieniečių registracijos centro tvarka „Dėl išsiunčiamų ar grąžinamų užsieniečių aprūpinimo geriamuoju vandeniu ir sauso maisto daviniais išsiuntimo ar grąžinimo iš Lietuvos Respublikos metu“, 1 ir 5 p.

IŠSIUNČIAMO ASMENS BAGAŽAS

Lietuvos teisės aktai nereglamentuoja, kaip turi būti supakuotas išsiunčiamo asmens bagažas, ir nenumato jokios paramos užsieniečiui, neturinčiam, kur susidėti asmeninių daiktų. O Europos Tarybos Ministrų Komiteto gairėse numatyta stebėtojo teisė ir pareiga prižiūrėti, kad išsiunčiamo asmens daiktai būtų tinkamai supakuoti¹⁴.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar kelioninio krepšio neturintiems užsieniečiams buvo parūpinta kuprinė ar kitoks aplinkinių dėmesio neatkreipiantis krepšys asmeniniams daiktams susidėti; ar užsieniečio daiktai sudėti į pakankamai patvarų ir ilgai kelionei tinkamą krepšį, parinktą atsižvelgiant į užsieniečio turimų asmeninių daiktų kiekį ir dydį.

KELIONPINIGIAI

Nei Užsieniečių teisinės padėties įstatymas, nei Išsiuntimo ir grąžinimo tvarkos aprašas nenumato galimybės išsiunčiamam užsieniečiui skirti kelionpinigių. O Europos Tarybos Ministrų Komiteto gairėse nurodyta, kad tiems asmenims, kurie neturi pakankamai lėšų, kad galėtų pasiekti savo kilmės šalį, gali būti skiriama nedidelė pinigų suma (50 eurų)¹⁵.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar išsiunčiamas užsienietis turi pakankamai lėšų nuvykti iki savo gyvenamosios vietos iš oro uosto savo kilmės šalyje?

8

LYDINTYS PAREIGŪNAI

Europos Tarybos Ministrų Komiteto Dvidešimtyje gairių vykdant priverstinį išsiuntimą: „Gairė Nr. 18. Lydintys pareigūnai <...> 2. Lydintys pareigūnai turi būti atsakingai parenkami ir atitinkamai išmokomi, įskaitant mokymus apie leistinas prievartos priemones. Jiems turi būti suteikiama pakankama informacija apie išsiunčiamą asmenį, kad išsiuntimas vyktų saugiai, ir turėtų sugebėti bendrauti su išsiunčiamuoju. Valstybės skatinamos užtikrinti, kad bent vienas lydintis pareigūnas būtų tos pačios lyties kaip išsiunčiamas asmuo. 3. Iki išsiunčiant tarp lydinčių pareigūnų ir išsiunčiamojo asmens turėtų būti užmegztas kontaktas. 4. Lydintys pareigūnai turi būti lengvai atpažįstami, neturėtų būti leidžiama dėvėti kaukių ar gobtuvų. Išsiunčiamojo prašymu jie turėtų identifikuoti save koku nors būdu.“

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar lydintys pareigūnai yra supažindinti su tarptautiniais išsiuntimo standartais ir leistinomis prievartos priemonėmis bei dalyvavę mokymuose apie darbo su kitų tautybių ir kultūrų asmenimis ypatumus arba panašiai parengti vykdyti išsiuntimo procedūrą; ar lydintys pareigūnai nedėvi jokių maskuojamųjų priemonių, kad išsiunčiamas asmuo galėtų juos atpažinti.

¹⁴ Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo, gairė nr. 20, 7 p.

¹⁵ Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo, gairė nr. 20, 7 p.

PAŠALINIŲ ASMENŲ DĖMESIO ATKREIPIMAS Į IŠSIUNČIAMĄ ASMENĮ

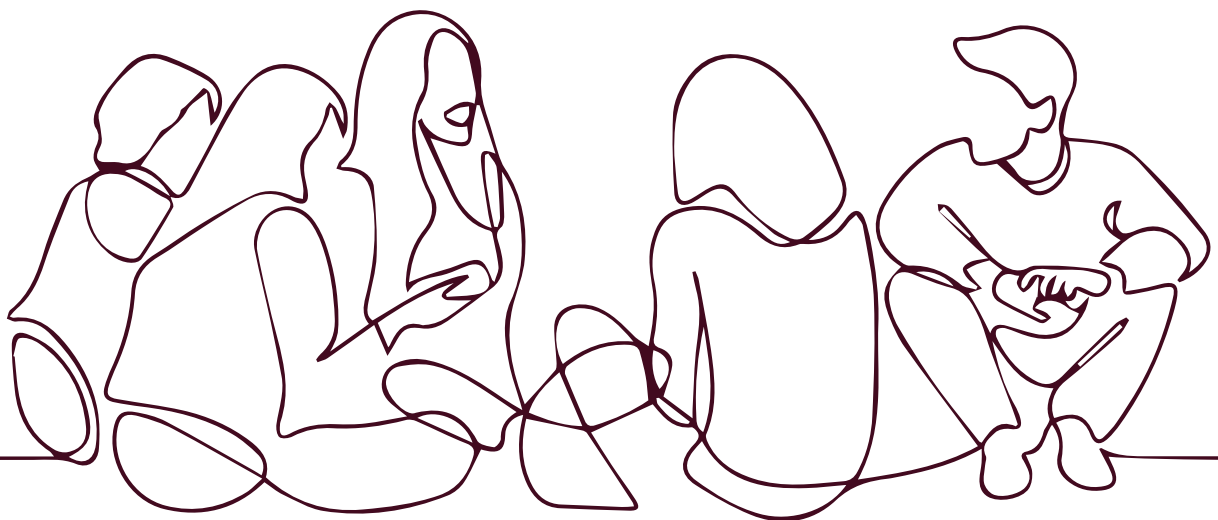
Išsiuntimo ir grąžinimo tvarkos aprašas nustato, kad per tranzitą oro transportu lydintys asmenys negali turėti ginklų ir turi dėvėti civilius drabužius¹⁶. Tai, kad įlaipinimo procesas turėtų būti kuo mažiau pastebimas ir vykdomas atskirai nuo kitų keleivių įlaipinimo, nurodyta ir TMO grąžinimo valdymo ES valstybėse narėse ir Rumunijoje gerosios praktikos studijoje¹⁷.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar išsiunčiamą užsienietį lydi uniformuotas pareigūnas; ar lydinčio pareigūno elgesys atkreipia pašalinių asmenų dėmesį; ar grąžinant užsienietį su TMO pagalba šios organizacijos atributika nėra aiškiai matoma ir neleidžia aplinkiniams identifikuoti užsieniečio kaip savanoriškai grįžtančio su TMO pagalba.

SAVANORIŠKO GRĮŽIMO SKATINIMAS

Europos Tarybos Ministrų Komiteto gairėse nurodyta, kad savanoriškam grįžimui turėtų būti taikoma pirmenybė ir valstybė turėtų imtis priemonių savanoriškam grįžimui skatinti¹⁸. Pasinaudoti TMO teikiama savanoriško grįžimo parama gali neteisėtai Lietuvoje esantys trečiųjų šalių piliečiai, prieglobsčio prašytojai ir prieglobstį gavę užsieniečiai.

Pagrindinės aplinkybės, kurias stebi išsiuntimo operacijų stebėtojas: ar užsienietis gavo informacijos apie savanorišką grįžimą.



¹⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-429 „Dėl sprendimų dėl užsieniečio įpareigojimo išvykti, išsiuntimo, grąžinimo ir vykimo tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją priėmimo ir jų vykdymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“, 2012 m. gegužės 15 d. Nr. 1V-382, 102 p.

¹⁷ International Organisation for Migration, *Compilation of Best Practice in Return Management in Selected EU Countries and Romania, 2005*, 6.6 p.

¹⁸ Europos Tarybos Ministrų Komitetas, *Dvidešimt gairių dėl priverstinio grąžinimo*, gairė nr. 1.

STEBINT IŠSIUNTIMO PROCEDŪRĄ UŽFIKSUOTI ATVEJAI

GEROJI PRAKTIKA

Pastebėtina, kad absoliuti dauguma stebėtų ir vertintų išsiuntimo procedūrų buvo įgyvendintos sklandžiai. Užsieniečiai, kurių leidimai gyventi Lietuvoje buvo pasibaigę ir šalyje asmenys gyveno nelegaliai, buvo informuoti apie institucijų sprendimus išsiųsti juos iš šalies asmenims suprantama užsienio kalba. Visais atvejais prieš išsiunčiant asmenims buvo atliekamas sveikatos patikrinimas, įvertintas asmenų pažeidžiamumas, prieš pat skrydį buvo atliekamas COVID-19 testas. Esant poreikiui, beveik visais stebėtais atvejais užsieniečiams skirtas maisto davinys. Jiems taip pat buvo sudaromos galimybės susisiekti su artimaisiais kilmės šalyse ir pranešti apie grįžimą. URC pareigūnai su užsieniečiais elgėsi profesionaliai: palydėjo juos skrydžio registracijai, aviacinio saugumo keleivių patikrai, kartu su užsieniečiais laukė skrydžio Vilniaus oro uosto pasienio kontrolės punkte ir lydėjo asmenis į skrydį. Pareigūnai vilkėjo civiliais drabužiais, kad neatkreiptų kitų oro uosto laukiančiųjų dėmesio į lydimą asmenį, o lydėjimo procedūrą atliko profesionaliai bendraudami su užsieniečiais, kad šie jaustųsi gerai.

Tipiniu gerosios praktikos pavyzdžiu laikytina 2020 m. spalio 21 d. vykdyta išsiuntimo procedūra¹⁹. Tik sulaikytas URC asmuo buvo supažindintas su teismo sprendimu dėl grąžinimo į kilmės šalį asmeniui suprantama rusų kalba. Užsienietis išreiškė norą grįžti namo iš karto. Likus devynioms dienoms iki kelionės

namo, buvo patikrinta užsieniečio sveikatos būklė, įvertintas jo pažeidžiamumo lygis ir, nenustačius jokių pažeidžiamumo veiksnių, išduoda medicininė pažyma. Likus dienai iki skrydžio, asmeniui buvo atliktas COVID-19 testas, ir jis buvo neigiamas. Užsieniečiui buvo sudarytos galimybės susisiekti su artimaisiais kilmės šalyje URC tarnybiniu telefonu ir buvo suteikta galimybė susisiekti sulaikymo korpuse esančiu Lietuvos Raudonojo Kryžiaus telefonu; asmuo suteiktomis galimybėmis pasinaudojo. Užsieniečio daiktai buvo sudėti į kelioninį krepšį, kuris buvo tinkamas kaip registruotasis bagažas kelionei lėktuvu, o prieš kelionę URC pareigūnai atliko daiktų patikrą. Kadangi kelionė turėjo trukti ilgai, asmeniui buvo skirtas maisto davinys.

Iš URC į Vilniaus tarptautinį oro uostą minimą užsienietį lydėjo trys URC pareigūnai, vilkintys civiliais drabužiais, kad neatkreiptų aplinkinių dėmesio į lydimą užsienietį. Pareigūnai palydėjo asmenį tiek užsiregistruoti skrydžiui, tiek vėliau į lėktuvą. Procedūros stebėtojas savo ataskaitoje pažymėjo: „Pareigūnai lydėjo taip, kad užsienietis gerai jaustųsi ir nesusilauktų nejaukaus kitų žmonių dėmesio oro uoste, geranoriškai bendraudami ir sukurdami pasitikėjimo atmosferą.“²⁰

Apibendrinant visus išsiuntimo procedūrų stebėjimo ataskaitų duomenis, galima išskirti penkias sritis, kuriose fiksuotos gerosios praktikos.

¹⁹ 2020 m. spalio 26 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.
²⁰ Ibid.

SU IŠSIUNTIMO SPRENDIMU UŽSIENIEČIAI SUPAŽINDINAMI JIEMS SUPRANTAMA KALBA

Kaip pažymima absoliučioje daugumoje išsiuntimo stebėjimo ataskaitų, su institucijų sprendimais, kurie įpareigojo užsienio piliečius palikti LR ir (arba) numatė draudimą atvykti į šalį / Šengeno zoną keleriems metams, trečiųjų šalių piliečiai buvo supažindinti tiesiogiai (pvz., anglų, rusų k.) arba per vertėją telefonu (pvz., turkų k.). Ataskaitose pažymima, kad buvo įsitikinta, jog informaciją užsienio piliečiai suprato, teismų sprendimų neskundė ir išreiškė norą greičiau grįžti namo, o grįžimo data buvo suderinama su užsieniečiu netrukus po institucijų priimtų sprendimų.

Pavyzdžiui, kaip teigiama ataskaitoje²¹, Turkijos pilietis į LR atvyko neteisėtai ir atitinkamai buvo nubaustas pagal baudžiamojo kodekso straipsnį už neteisėtą valstybės sienos perėjimą. Atlikęs bausmę, Vilniaus regiono apylinkės teismo Švenčionių rūmų sprendimu užsienietis buvo sulaikytas URC trims mėnesiams. Šiuo laikotarpiu buvo priimtas sprendimas išsiųsti užsienietį „draudžiant dvejus metus atvykti į Lietuvą ir Šengeno zoną, su kuriuo užsienietis buvo supažindintas 2020-12-28 jam suprantama turkų kalba (per vertėją telefonu). Supažindinant su sprendimu per vertėją telefonu, užsienietis taip pat pranešė, kad neketina skųsti sprendimo (be to, išsiuntimas vykdomas jau praėjus 14 dienų apskundimo terminui). 2021-01-08 buvo suderinta grįžimo data 2021-01-14 ir apie ją informuotas užsienietis.“²²

11

LEIDIMAS GYVENTI UŽSIENIEČIUI TURIMOJE GYVENAMOJOJE VIETOJE

Keliais iš stebėtų atvejų užsieniečiams, kurių leidimai gyventi Lietuvoje buvo pasibaigę ir šalyje asmenys gyveno nelegaliai, dėl bendradarbiavimo su valstybės institucijomis institucijos skyrė alternatyvią sulaikymui priemonę – poreikį pranešti VSAT apie savo buvimo vietą paliekant galimybę gyventi savo gyvenamojoje vietoje Lietuvoje. Ši aplinkybė užsienio piliečiams sudarė sąlygas kelis mėnesius iki kelionės namo gyventi įprastoje namų aplinkoje ir išvengti sulaikymo bei apgyvendinimo URC patalpose. Išsiuntimo dieną užsieniečiai į Tarptautinį Vilniaus oro uostą atvyko savarankiškai nurodytu laiku arba buvo atvežti URC pareigūnų iš gyvenamosios vietos.

Pavyzdžiui, 2020 m. vasario 27 d. Vilniaus regiono apylinkės teismas dėl Uzbekistano Respublikos piliečio nusprendė: kadangi asmens tapatybė nustatyta, jis teisėtai atvyko į Lietuvos Respubliką, nėra duomenų, kad dvejus metus gyvendamas Lietuvoje būtų baustas, gyveno vienu ir tuo pačiu adresu, taigi nėra pagrindo manyti, kad užsienietis galėtų pasislėpti. Dėl to skirta alternatyvi sulaikymui priemonė – kartą per savaitę informuoti VSAT apie savo buvimo vietą²³. Išvengus užsieniečio sulaikymo, išsiunčiama buvo iš Tarptautinio Vilniaus oro uosto, į kurį užsienietį iš gyvenamosios vietos atvežė URC pareigūnai.

²¹ 2021 m. sausio 18 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

²² Ibid.

²³ 2020 m. gruodžio 23 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

GALIMYBĖ SUSISIEKI SU ARTIMAISIAIS KILMĖS ŠALYJE, MAISTO DAVINIO SUTEIKIMAS IR KITOS PASLAUGOS

Visais atvejais užsieniečiams URC sudarė sąlygas susisiekti su artimaisiais kilmės šalyje telefonu, taksofonu arba asmeninėmis ryšio priemonėmis ir pranešti jiems apie grįžimą (pateikus URC prašymą). Užsieniečių daiktai buvo sudėti į vieną registruotą ir vieną rankinį bagažą, daiktų patikros metu jokių pažeidimų neužfiksuota. Kadangi kai kurių užsieniečių kelionė buvo ankstyva, jiems buvo pasiūlytas maisto davinytis, ir jį dalis trečiųjų šalių piliečių priėmė. Dalis užsieniečių gavo maitinimą lėktuve. Pagal LR galiojančius teisės aktus, kelionpinigiai nenumatyti. Siekiant per išsiuntimo procedūrą didinti COVID-19 prevenciją, minėta URC iniciatyva užsieniečiams per kelionę duoti po 10 kaukių ir 5 poras guminių pirštinių²⁴.

Kaip minima stebėjimo ataskaitoje²⁵, „Kadangi užsienietis nebuvo sulaukytas URC, pats turėjo lėšų, savarankiškai susisiekė su artimaisiais kilmės šalyje. Užsieniečio daiktai buvo sudėti į kelioninį lagaminą, kuris buvo tinkamas kelionei lėktuvu (registruotajam bagažui). Užsieniečio apranga buvo tinkama pagal oro sąlygas. Kadangi kelionė ilga, užsieniečiui buvo skirtas maisto davinytis, taip pat buvo numatytas maitinimas lėktuve.“

Atskirai minėtina teigiama organizacinė URC pareigūnų praktika, kai dėl pandemijos prevencijos Turkijos pilietis iš URC į Tarptautinį Vilniaus oro uostą vyko atskiru transportu nei kitas užsienio pilietis, kuris taip pat buvo išsiunčiamas į savo kilmės šalį tuo pačiu skrydžiu²⁶. Dar viena gerąja URC praktika laikytina tai, kad pareigūnai atsižvelgė į toje pačioje situacijoje atsidūrusių penkių Indijos piliečių grupės išsiuntimų eiliškumą pagal tai, kaip to norėjo patys Indijos piliečiai²⁷.

REGULIARIOS INFORMACIJOS TEIKIMAS UŽSIENIEČIUI, KAI KEIČIASI IŠSIUNTIMO APLINKYBĖS

URC pareigūnai, lydintys užsieniečius į Tarptautinį Vilniaus oro uostą, reguliariai teikė atnaujintą informaciją užsienio piliečiams, jeigu dėl nenumatytų priežasčių keitėsi išsiuntimo aplinkybės. Priežastys daugiausia buvo susijusios su COVID-19 padariniais, pavyzdžiui, planuoti skrydžiai buvo atšaukti net kelis kartus iš eilės arba užsienietis nebuvo įleistas į lėktuvą, nes neturėjo neigiamo COVID-19 testo, nesvarbu, kad apie tokį reikalavimą oro linijos nepateikė informacijos.

Vienoje iš ataskaitų pažymima²⁸, kad Nigerijos piliečio išsiuntimas turėjo būti vykdomas maršrutu Vilnius–Stambulas–Abudža, tačiau dėl pandemijos skrydžiai iš Lietuvos buvo atšaukti net septynis kartus. Galiausiai šis užsienietis nebuvo įleistas į lėktuvą, nes neturėjo neigiamo COVID-19 testo, nors tokio reikalavimo oro linijos iš pradžių neišreiškė. URC pareigūnai viso proceso metu teikė informaciją užsieniečiui ir palaikė su juo kontaktą. Ataskaitoje rašoma, kad „apie organizuojamą išsiuntimą užsienietis buvo nuolat informuojamas, su juo buvo nuolat kontaktuojama, apie konkretaus išsiuntimo detales užsienietis buvo informuotas maždaug prieš dvi savaites, taip pat pakartotinai buvo informuotas likus kelioms dienoms iki kelionės.“²⁹

²⁴ 2021 m. sausio 11 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

²⁵ 2020 m. gruodžio 23 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

²⁶ 2021 m. sausio 18 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

²⁷ 2021 m. vasario 11 d. ir vasario 25 d. išsiuntimų stebėjimų ataskaitos.

²⁸ 2020 m. gruodžio 23 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

²⁹ Ibid.

PAGARBUS IR ETIŠKAS URC PAREIGŪNŲ ELGESYS ORO UOSTE

Lydėdami užsieniečius į oro uostą, URC pareigūnai dažniausiai elgėsi profesionaliai akivaizdžiai neparodydami, kad atlieka išsiuntimo procedūrą, t. y. nevillejo pareigūnų drabužių, matomoje vietoje nerodė šaunamojo ginklo ar antrankių. Pareigūnai lydėjo užsieniečius užsiregistruoti skrydžiui, aviacinio saugumo keleivių patikrai, kartu su užsieniečiais laukė skrydžio Vilniaus oro uosto pasienio kontrolės punkte, kuriame buvo patogios laukimo sąlygos, užsieniečiai turėjo galimybes įsikrauti ir naudotis mobiliaisiais telefonais. Lydimą į lėktuvą taip pat buvo tinkamai, dažniausiai viskas suorganizuota taip, kad nereikėtų laukti bendrojoje laipinimo eilėje, asmenys taip pat buvo įlaipinami į lėktuvą per rankovę, prieš įsodinant kitus keleivius. Stebėjimų ataskaitose apibendrinama, kad lydėjimo procedūra buvo atlikta profesionaliai bendraujant su užsienio šalių piliečiais, neatkreipiant kitų žmonių dėmesio į procedūrą. Pabrėžtas ir geranoriškas URC pareigūnų bendradarbiavimas su išsiuntimą stebinčiu asmeniu.

Iliustruojant šią gerąją praktiką, minėtinas Ukrainos piliečio grąžinimas į kilmės šalį³⁰. URC pareigūnai bendravo su asmeniu rusų kalba, o skrydžio laukė Vilniaus oro uosto pasienio kontrolės punkte. Asmuo į lėktuvą buvo įsodintas per rankovę, prieš įsodinant kitus keleivius. Minima, kad „pareigūnai lydėjo taip, jog užsienietis gerai jaustųsi ir nesusilauktų nejaukaus kitų žmonių dėmesio oro uoste, geranoriškai bendraudami ir sukurdami pasitikėjimo atmosferą (užsieniečiui buvo sudaryta galimybė parūkyti, įsikrauti telefoną ir naudotis telefonu). Prievartos priemonės užsieniečiui nebuvo taikytos.“³¹ Todėl procedūrą galima laikyti atitinkančia standartus.



³⁰ 2021 m. sausio 12 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

³¹ Ibid.

TRŪKUMAI IR KITI IŠSIUNTIMO STEBĖTOJŲ KOMENTARAI

Atkreiptinas dėmesys, kad trūkumai ir kiti išsiuntimo stebėtojų pastebėjimai ar rekomendacijos buvo išreikšti tik mažumoje stebėtų atvejų, t. y. 4 iš 9. Šiuos trūkumus galima suskirstyti į du pogrupius: vienus, priklausančius nuo URC pareigūnų, ir kitus, priklausančius nuo įstatymų ir (arba) kitų aplinkybių.

Apibendrinant išsiuntimo procedūrų stebėjimo ataskaitose pateiktus duomenis, galima išskirti keturias sritis, kuriose fiksuoti trūkumai ir siūlytini pakeitimai.

SAUGIOS KELIONĖS NEUŽTIKRINIMAS LYDINT UŽSIENIO PILIETĮ

Pasitaikė atvejis, kai URC pareigūnams lydint užsienio šalies pilietį iki oro uosto nebuvo visiškai laikomasi visų kelionės saugumo standartų. Konkrečiu atveju buvo fiksuotas didesnis, nei leistina, pareigūnų automobilio greitis ir taip pažeistos kelių eismo taisyklės.

Kaip rašoma stebėjimo ataskaitoje³², „Iš URC į oro uostą užsienietis buvo vežamas lengvuju automobiliu apie 50 minučių (t. y. nuo 6 val. 30 min. iki 7 val. 20 min.). Atkreiptinas dėmesys, kad kelias buvo apsnigtas, o automobilis dažnai viršijo greitį (t. y. buvo važiuojama didesniu nei 100 km/val. greičiu, kai leistinas greitis buvo 70 km/val., ir didesnių nei 80 km/val. greičiu, kai leistinas greitis buvo 50 km/val.)“³³

MAISTO DAVINIO NESUTEIKIMAS DĖL PER TRUMPOS KELIONĖS TRUKMĖS

Šiuo konkrečiu atveju URC maisto davinyms Ukrainos piliečiui nebuvo skirtas dėl to, kad skrydis Vilnius–Kijevas truko 1 val. 15 min., darant prielaidą, kad kelionės trukmė per trumpa³⁴.

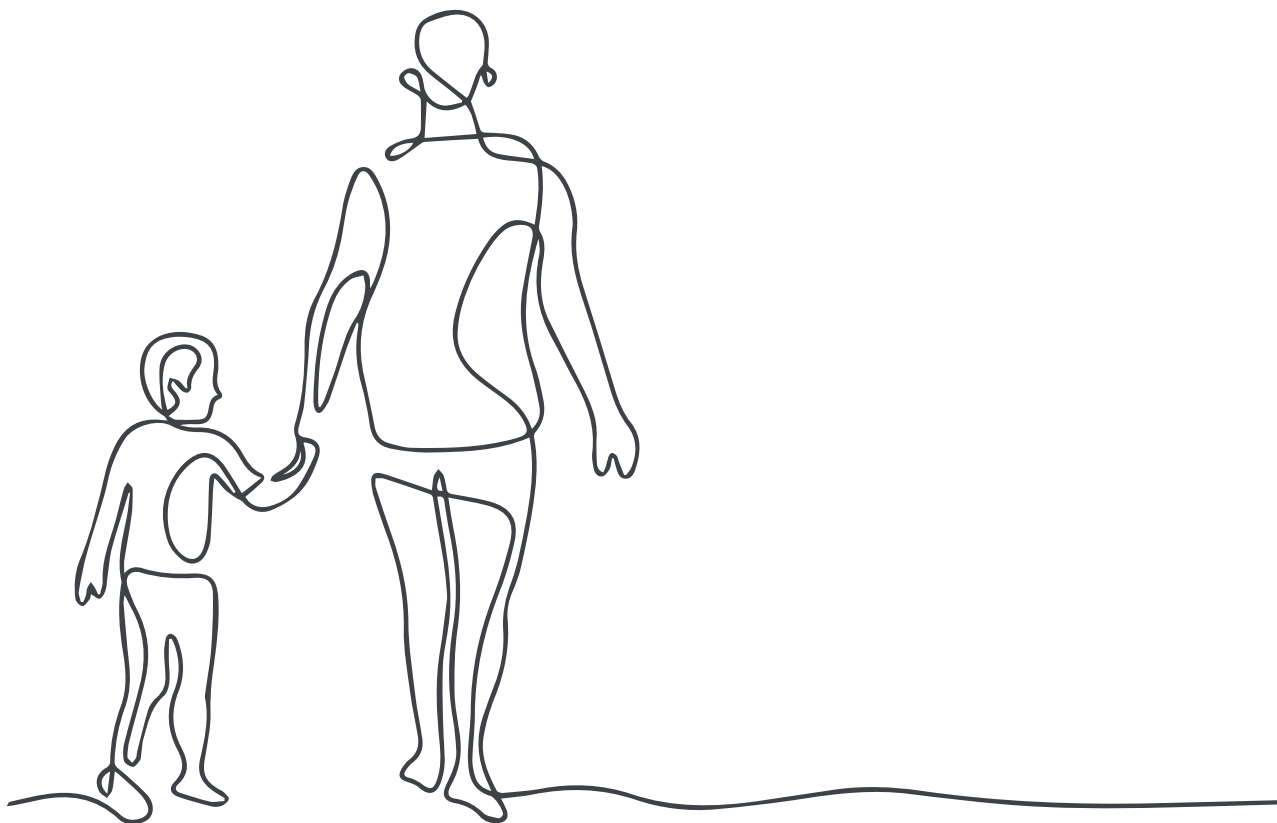
Ataskaitoje taip pat buvo pateiktas procedūros stebėtojo komentaras, kad užsieniečio kelionę į kilmės šalį sudaro ne tik lėktuve praleistas laikas, bet ir laikas, praleistas vykstant iš URC / gyvenamosios vietos (Lietuvoje) iki oro uosto, laukimas oro uoste, skrydis lėktuvu ir kontrolės perėjimas bei dažnai ilga kelionė iš oro uosto į namus užsieniečio kilmės šalyje³⁵. Tokiu atveju kelionės trukmė yra gerokai ilgesnė, todėl grąžinamas užsienietis gali patirti nepatogumų.

³² 2021 m. sausio 12 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

³³ Ibid.

³⁴ 2021 m. sausio 12 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

³⁵ Ibid.



LR TEISĖS AKTUOSE NENUMATYTI KELIONPINIGIAI UŽSIENIEČIAMS

15

Nors LR įstatymai nenumato kelionpinigių iš LR išsiunčiamiems piliečiams, ši aplinkybė turėtų būti persvarstyta siekiant palengvinti vykimo į kilmės šalį patirtį užsieniečiams.

Nepriklausomo išsiuntimo procedūros stebėtojo teigimu, URC pareigūnų darbe trūkumų nebuvo pastebėta. Tačiau „<...> išsiunčiant užsienietį eilinį kartą pažymėtina rekomendacija, kad teisės aktuose būtų numatyta galimybė skirti užsieniečiui kelionpinigius (konkrečiai šis užsienietis pinigų neturėjo, o nuo oro uosto iki jo gyvenamosios vietos Turkijoje – apie 1 000 km)³⁶. Kitais atvejais užsienio šalių piliečiams teko nuvykti 1 400 km nuo oro uosto Delyje (Indijoje) iki savo namų³⁷. Kelionpinigiai tokią kelionę bent šiek tiek palengvintų. Alternatyviu atveju trūkstam resursų turėtų būti persvarstyta galimybė pasirinkti atsisakyti maisto daavinio ir vietoj jo gauti numatytus kelionpinigius.

GALIMYBĖS PASIIMTI MAISTO DAVINIO GĖRIMUS Į LĖKTUVĄ NESUTEIKIMAS

Stebint procedūrą pasitaikė atvejų, kai užsienio šalių piliečiai į lėktuvą norėjo pasiimti vandens iš maisto daavinio, tačiau to neleido oro uosto taisyklės³⁸. Tokia nuostata taip pat turėtų būti persvarstyta siekiant užtikrinti bent minimalius kelionės patogumus užsieniečiams.

³⁶ 2021 m. sausio 18 d. išsiuntimo stebėjimo ataskaita.

³⁷ 2021 m. vasario 11 d. ir vasario 25 d. stebėjimų ataskaitos.

³⁸ Ibid.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Nuo 2020 m. spalio iki 2021 m. vasario buvo stebėtos 9 išsiuntimo procedūros, kai iš LR į kilmės šalis buvo išsiųsta 11 užsienio piliečių. Daugiausia užsieniečių buvo išsiųsta į Indiją (4) ir Ukrainą (2), o po vieną užsienio pilietį buvo išsiųsta į Azerbaidžaną, Moldovą, Nigeriją, Uzbekistano Respubliką ir Turkiją.

Apibendrinant, stebėtos išsiuntimo procedūros dažniausiai buvo vykdomos kvalifikuotai ir kokybiškai. Pareigūnai su užsieniečiais tinkamai bendravo tiek išsiuntimo laukiant URC, tiek organizuojant kelionę iš URC į Tarptautinį Vilniaus oro uostą, tiek lydint užsienietį į skrydį oro uoste.

Stebėjimų duomenys leidžia identifikuoti penkias sritis, kuriose buvo stebimos gerosios praktikos atliekant užsieniečių išsiuntimo procedūras. Su išsiuntimo sprendimu užsieniečiai buvo supažindinti jiems suprantama kalba (nesant galimybės, tai daryta per vertėją), buvo suteiktas institucijų leidimas užsieniečiams gyventi turimoje gyvenamojoje vietoje Lietuvoje, sudarytos galimybės susisiekti su artimaisiais kilmės šalyje, teiktas maisto davinys ir kitos paslaugos, užsieniečiams reguliariai buvo teikta informacija, jei keitėsi išsiuntimo aplinkybės, vyravo pagarbus ir etiškas URC pareigūnų elgesys.

**REKOMENDUOJAMA ŠIOJE ATASKAITOJE MINĖTŲ GERŪJŲ
PRAKTIKŲ NEKEISTI IR JAS PROAKTYVIAI PALAIKYTI IR TĚSTI.**

**TAIP PAT REKOMENDUOJAMA LAIKYTI TARPTAUTINIŲ GRĄŽINIMO
PROCEDŪRŲ STANDARTŲ, IŠDĚSTYTŲ 2 ŠIOS ATASKAITOS DALYJE.**

FIKSUOTI TRŪKUMAI IR REKOMENDACIJOS, KAIP JUOS IŠTAISYTI

KARANTINO LAIKOTARPIU PREVENCIŠKAI ATLIKTI COVID-19 TESTĄ IŠSIUNČIAMAM UŽSIENIEČIUI (SU JO AR JOS SUTIKIMU), NET JEIGŲ TOKIO REIKALAVIMO NĖRA.

Vienu iš stebėtų atvejų užsienio pilietis nebuvo įleistas į lėktuvą, nes neturėjo neigiamo COVID-19 testo. Siekiant išvengti tokių situacijų, pandemijos laikotarpiu ir svarbiausia su užsieniečio sutikimu siūlytina atlikti COVID-19 testą visiems gražinamiems užsienio piliečiams. Taip pat siūlytina tęsti praktiką atskiru transportu vežti užsieniečius į oro uostą, jei jų yra keli, kai asmenys skrenda tuo pačiu reisų.

REKOMENDUOJAMA, KAD ATLIEKANT IŠSIUNTIMO PROCEDŪRĄ DALYVAUTŲ BENT VIENAS TOS PAČIOS LYTIES, KAIP IR Į KILMĖS ŠALĮ IŠSIUNČIAMO ASMENS, PAREIGŪNAS.

Taip pat siūlytina, kad esant galimybei per išsiuntimo procedūrą dalyvautų pareigūnas, kuris gerai sutaria su užsieniečiu. Šios aplinkybės įgyvendinimas atitiktų Europos Tarybos Ministrų Komiteto Dvidešimties gairių vykdančią priverstinį išsiuntimą standartą.

SKIRTI DAUGIAU DĖMESIO SAUGIOS KELIONĖS UŽTIKRINIMUI LYDINT UŽSIENIO ŠALIŲ PILIEČIUS PAREIGŪNŲ TRANSPORTO PRIEMONĖMIS, VENGIANT POTENCIALIAI PAVOJINGŲ SITUACIJŲ KELIUOSE.

Tokios situacijos apima greičio viršijimą, neatsargų vairavimą ir t. t., sukeltą potencialų nesaugumą lydymam užsienio piliečiui ir kitiems asmenims.

ĮVERTINTI VISĄ UŽSIENIO PILIEČIŲ KELIONĖS TRUKMĘ Į KILMĖS ŠALĮ IR TEIKTI JIEMS VISĄ MAISTO DAVINĮ.

Kelionę sudaro ne tik konkretus laikas, praleistas lėktuve, bet ir kelionė iš oro uosto ir į jį, laukimas salėje ir kt., dėl to užsienietis gali patirti nepatogumų. Todėl rekomenduotina atsižvelgti į visą kelionės trukmę ir teikti maisto daavinį užsieniečiams.

INICIJUOTI LR TEISĖS AKTŲ PAKEITIMĄ IR NUMATYTI GALIMYBĘ UŽSIENIEČIAMS SKIRTI KELIONPINIGIUS

Toks sprendimas leistų užtikrinti kokybiškesnę trečiųjų šalių piliečių kelionę namo, nes ją sudaro ne tik kelionė į oro uostą Lietuvoje, bet ir piliečio kelionė iš oro uosto iki savo gyvenamosios vietos kilmės šalyje. Tokios kelionės gali būti ilgesnės nei 1 000 km, todėl siekiant jas palengvinti rekomenduojama inicijuoti kelionpinigių skyrimą. Tai atitiktų ir Europos Tarybos Ministrų Komiteto gairių nuostatą, pagal kurią asmenims, kurie neturi pakankamai lėšų pasiekti savo kilmės vietą, gali būti skiriama nedidelė pinigų suma (50 eurų)³⁹.

UŽSIENIEČIAMS TEIKIAMĄ VANDENĮ (ŠALIA MAISTO DAVINIO) DUOTI TOKIOSE TALPYKLOSE, KURIOS ATITIKTŲ ORO UOSTŲ TAISYKLES IR JAS BŪTŲ GALIMA ĮSINEŠTI Į LĖKTUVĄ.

Kaip ir kelionpinigių teikimas, ši aplinkybė užsienio šalių piliečiams leistų jaustis patogiau keliaujant namo.

³⁹ Europos Tarybos Ministrų Komitetas, Dvidešimt gairių dėl priverstinio gražinimo, gairė nr. 20, 7 p.

